

TIP TARİHİNDE ŞAİR RUHLU BİR SEYYAH Prof. Dr. Hüsrev Hatemi

2,5 TL

ÇÜNKÜ SAĞLIK
HERKESİN HAKKI

HERKESE

SAGLIK

YIL 1 • SAYI 3 • OCAK 2010

DOMUZ GRİBİ

KRİZ MASASI

Çarpıcı araştırma
sonuçlarıyla

Nezle ve grip
te EKGİNEZYA
EFSANESİ

SAĞLIKLI BİR YIL İÇİN
110
BİLİMSEL ÖNERİ

Futbol
tarafstarlığı
bir hastalık mı?

BEBEĞİM HÂLÂ
KONUŞAMIYOR

Alışveriş hastalığının
pençesindeki kadınlar

OCAK / 2010

İÇİNDEKİLER

HERKESE SAĞLIK • YIL 1 • SAYI 3

SAHİBİ

Kapital Medya Hizmetleri A.Ş.

**İMTİYAZ SAHİBİ ve
GENEL YAYIN YÖNETMENİ**
Pelin Özkan

**DANIŞMA KURULU
KOORDİNATÖRLERİ**
Doç. Dr. Mustafa Çetiner
Doç. Dr. Önder Ergönül

GRUP DİREKTÖRÜ
Serdar Karabayraktar

YAYIN DİREKTÖRÜ
Hürücan Beydağ
hurucanbeydag@kapital.com.tr

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ (SORUMLU)
Yücel Meral
yucelmeral@kapital.com.tr

EDİTÖRLER
Elif Şahin Hamidi
elifhamidi@kapital.com.tr
Murat Birsan
muratbirsan@kapital.com.tr

ART DİREKTÖR
Işık Karani

REKLAM KOORDİNATÖRÜ
Serkan Erdoğan
Tel: (0212) 282 26 40
serkanerdogan@kapital.com.tr

ABONELİK
Seda Çolak
sedacolak@kapital.com.tr

KATKIDA BULUNANLAR
Levent Kal, İlker Kurt,
Tolga Üçtepe

DAĞITIM
Erdiç Şamoğlu

FOTOĞRAFLAR
Cenk Arman, Savaş Keskiner,
Sema Korkmaz, Mustafa Süner

YAPIM
Kapital
Kapital Medya Hizmetleri A.Ş.
Nispetiye Cad. Akmerkez
E Blok Kat:6 Etiler-İstanbul
Tel: (0212) 282 26 40 (Pbx)
Fax: (0212) 282 26 32
www.kapital.com.tr

YAYIN TÜRÜ
Yaygın süreli, aylık

BASKI
Promat Basım Yayın San.
ve Tic. A.Ş. / Tel: (212) 605 07 90

DAĞITIM
Yay-Sat Tel: (0212) 622 22 22

- 1 **Başlarken**
- 4 **Okur Mektupları**
- 6 **Manifesto**
- 7 **Danışma Kurulu**

AKTÜEL

- 10 **Haber Turu**
- 15 **Sıcak Gündem**
İlaçta indirim tartışılıyor
- 16 **Sağlık Ekranı**
Doktorunuzu iyi seçin
- 18 **Ağaca Bak Ormanı Gör**
2009'da genç ölümler arttı mı?
- 20 **Nobel Tıp Ödülü**
Ebedi yaşam için zamana ihtiyaç var
- 30 **Araştırma**
Domuz gribi aşısını fikrimühimlere sorduk
- 32 **Kriz Masası**
Bu güvensizlik neden?

POPÜLER SAĞLIK

- 36 **Beslenme**
Birbirine dost ve düşman besinler
- 38 **Harekete Geç!**
Spor yaparak tansiyonunuzu düşürün
- 40 **Anne - Bebek**
• Bebeğim hâlâ konuşmıyor
• Çocuğunuzu enfeksiyonlardan koruyun?
- 50 **Yazı Dizisi**
Erkekler şanslısınız ama dikkat!
- 56 **Sağlıklı Bir Gün**
Yılbaşı günü beslenmeye dikkat!
- 58 **Kadınca**
Bazıları alışverişi daha çok sever
- 60 **Sağlıklı Güzellik**
Tırnak batması

- 62 **Akliselim**
Erkek ve kadın neden aldatır?
- 64 **Cüzam Haftası**
Cüzam Haftası'nda Türkan Saylan'ın ardından
- 68 **Hakkınız Var**
Hekim haklarının farkında mıyız?
- 69 **İnsan Olmak**
Zorunlu hizmette hekim olmak
- 70 **Şehir Efsaneleri**
Ekinezya nezle ve gripte etkili mi?
- 72 **Doğadaki Dostlar**
Kedilerde de mi AIDS var?
- 73 **Yaşadım Biliyorum**
Sana eşlik etmek ne güzel
- 74 **Yeni Ufuklar**
Bakteriler konuşuyor
- 78 **Kahve Arası**
Kahve içiyorum, şişmanlar mıyım?

SANAT VE TARİH

- 80 **Geçmişin İzinde**
Tıbbiye çağrışimleri
- 84 **Sağlık Kitaplığı**
Teşekkürler Schumi Amca
- 86 **İlaç Değildir, Yutmayınız!**
Tarihi bir mide
- 88 **Tıbbiyeli**
Acil tıpta dünden bugüne

YAŞAM

- 90 **Can'ın Penceresi**
Kızartma yaparken dikkat!
- 92 **Yaşamın Renkleri**
- 95 **MİZAH**
1,2,3 Tıp
Şaşırtan maske
- 96 **Peynir Tabağı**

Bebeğim hâlâ konuşmıyor!

Genellikle çocuklar dili kendi doğal çevrelerinde kazanırlar. Ancak konuşmada gecikme varsa öncelikle nedenin belirlenmesi gerekir.

YRD. DOÇ. DR.
SUNA TOKGÖZ YILMAZ
Çocuk Genetik Hast.
Bilim Dalı / A. Ü. Tıp Fak.

1967, Ankara doğumlu.
1988 yılında Hacettepe
Üniversitesi Tıp
Fakültesi'nden mezun oldu.
Aynı üniversitede odyoloji
ve konuşma bozuklukları
üzerine yüksek lisans ve
doktora yaptı.

Konuşmanın gecikmesi, tanımlanan en eski iletişim bozukluklarından olup, çocuğun normal dil gelişiminde bir başarısızlık olarak tarif edilir. En ciddi şekli, fiziksel ve/veya zihinsel gelişimdeki genel bir gerilemeden kaynaklanan üçüncü yaşın sonuna kadar dil gelişiminin olmaması, yani dilin tamamen yokluğudur. Bunun kökeninde; zihinsel gerilik, sosyal yetersizlikler, duygusal olumsuzluklar, fiziksel problemler, algılama problemleri, işitme kayıpları ve motivasyon eksiklikleri olabilir.

Ağzı var, dili yok

Çocuğun dili kullanma içeriği ya da tarzı aynı yaş-taki çocuklar için tespit edilen normal bulguların altında olduğu zaman, çocuğun dil kazanımının geciktiği söylenebilir. Yaşı 8-23 ay olan çocuklar 102 sözcükten daha az sayıda anlaşılabilir sözcük üretiyor ya da 24-34 aylık olduklarında 50 sözcükten daha az sözcük kullanıyorlarsa veya bu aylarda hiç iki sözcükten oluşan cümle kullanamıyorlarsa,

bu çocuklara gecikmiş konuşma tanısı konulması gerekir (Paul R, 1991).

Dil gelişiminin hızı, temel olarak kalıtsal dil yeteneğindeki bireysel farklılıklara bağlıdır. Çocukların bireysel psikomotor olgunlaşma, kişilik, mizaç, zeka, cinsiyet özellikleri ve gelişme seviyeleri arasında zamansal farklılıklar vardır. Kızların erkeklerden daha erken ve kolay konuşmayı öğrendikleri genel olarak bilinen bir gerçektir.

Konuşmanın kazanılmasında her çocuk farklı gelişim hızlarına sahip olabilir. Bu nedenle pek çok şeyin erken yapılmasını beklemek kesinlikle daha zararlıdır. Eğer çocuğun konuşmasında gecikme varsa, uygun teşhis ve tedavi, profesyonel bir ekip tarafından yapılmalıdır. Ek problemi olmayan, sadece gecikmiş konuşması olan çocukta temel ilgi dil tedavisine yönelebilir, yani dilin kazandırılması için çaba gösterilir. Eğer başka bir problem varsa (zihinsel gerilik, otizm, işitme bozukluğu ve görme bozukluğu gibi fiziksel yetersizlikler vb.) klinisyen geniş bir açıdan konuyu ele almalı, alandaki diğer uzmanlardan danışmanlık istemelidir. Bunların yanı sıra gecikmiş konuşması olan çocukların tedavisinde psikolojik ve sosyal destek de büyük önem taşımaktadır. Tedavisinde pek çok yaklaşım vardır. Bunlar; sıralı dil eğitimi, çocuğun şartlandırılması, kognitif (bilişsel), pragmatik (uygulanabilir), davranışsal yaklaşım gibi tedavi yöntemleridir. Tedavide genel prensip “konuşma için çaba ve dikkat gösterme yetisinin” çocuğa kazandırılmasıdır. Onay

gördüğünü ve sevildiğini hissetmelidir ki kendisini tanımlayabilsin ve konuşmasını geliştirebilsin.

Tedavi düzeni

Hiç sözcüğü olmayan bir çocukta tedavinin başlangıcı, bazı sesleri çıkarma ve taklit etme şeklinde olabilir (“a” ve “m” sesleri veya hayvan seslerinin taklit edilmesi gibi). Daha sonra belirli anlamlı sözcüklerin üretimine geçilmelidir. Öğretilen kelimeler basit ifadelerle birleştirilir. Örneğin: “anne” ya da “gel” sözcüklerini öğrenen çocuğa “anne geldi” ifadesi öğretilir. Sonra basit cümleler hedeflenir, daha sonra daha karmaşık cümleler öğretilir. Bu safhada konuşulan dile ait kuralların ya da dilin özelliklerinin öğretilmesi gerekir (“anne şapkası” yerine “annenin şapkası”). Tedavinin daha ileri safhalarında çocuk, sohbet konuşması için cesaretlendirilir; sohbetin konusunu sürdürmek, dinleme ve konuşma geçişleri, olayları ve deneyimleri anlatma gibi pratik dil becerileri çocuğa bu aşamada kazandırılır. †

Kaynak

1. Enderby P, Emerson J, 1995, Does Speech and Language Therapy Work? London: Whurr Publisher Ltd.
2. Hedge MN, (1995), Introduction to Communicative Disorders, 2nd edition, Austin: Pro-ed Publishing.
3. Beitchman JH, Brownlie EB, Inglis A, Wild J, Ferguson B, Schachter D, Lancee W, Wilson B, Mathews R, 1996, Seven-year follow-up of speech/language impaired and control children: Psychiatric outcome. Journal of Children Psychologia Psychiatrica, 37(8), 961-70
4. Lass NM, Reynolds LV, Northern JL, Yoder DE, 1982, Speech Language and Hearing, Philadelphia: WB Saunders Company.
5. Paul R, 1991, Profiles of toddlers with slow expressive language development, Topics in Language Disorders, 11(4), 1-96.
6. Ranford NT, Gentry B, 1997, Speech delay in seven siblings with unusual sound preferences, Perceptual and Motor Skills, 85, 1067-72.

NEDEN KONUŞAMIYOR?

Konuşmada gecikme olmasının nedenleri genel olarak ikiye ayrılabilir:

Organik yetersizlikler: Merkezi sinir sistemi yaralanmaları, *virütik* hastalıkları, *endokrin* sistemle ilgili bozukluklar, konuşma mekanizmasındaki (damak, dil, dudak vb.) yapısal bozukluklar, işitme kaybı ya da hafızadaki bozukluklar şeklinde olabilir.

Elverişsiz konuşma çevresi: Motivasyon azlığı, sessiz çevre, yetersiz öğretim teknikleri, ebeveynler arasındaki ilişkinin yetersiz ve gergin olmasından dolayı çocuğa karşı ebeveyn tavırlarının uygunsuz olması, yeni bir bebeğin doğması ve ikiz olmak gibi nedenleri içerir.

TEDAVİYE DESTEK OLMAK İÇİN

Tedavide ilk adım nedenin belirlenmesidir. Ancak bu her zaman tam olarak belirlenemeyebilir ya da bu neden ortadan kaldırılamayabilir. Neden ne olursa olsun tedavideki genel prensipler aşağıdaki gibidir.

- Konuşarak dil kullanımının ne kadar değerli olduğunu çocuğun algılayabilmesi için, kullandığı işaret dilini anlamaktan ya da onun kullandığı gibi kullanmaktan, bunu eğlence malzemesi yapmaktan kaçının.
- İlk sözcükler için onu överek cesaretlendirin. Yeni sözcükler kullanmasını isteyin ama zorlamayın.
- Daha ziyade, onun mutlu olduğu ve diğer aktivitelerle ilgili olmadığı ya da herhangi bir ihtiyacının (açlık gibi) olmadığı anları kullanın.
- Çocuk için iyi bir konuşma modeli olun. Kelimeleri doğru kullanması için çocuğu zorlamayın, doğrularını duydukça ve kullanmayı başardıkça, yanlış olanları bırakacağını unutmayın.
- Sağlıklı çocukların bir kısmında, konuşma organlarının yeterliliği yedi yaşına kadar tamamlanmamış olabilir. Çocukların gelişiminde pek çok şeyin erken yapılmasını beklemeniz kesinlikle daha zararlıdır.
- Aile üyeleri olarak çocuğun isteklerini yerine getirirken, çocuğun sizlerle iletişim kurmaya çaba göstermesini bekleyin, böyle bir gayret olmadan istenen şeyi yapmamaya dikkat edin.
- Çocuğu konuşurken aceleciliğe yönlendirmeyin, istediğini söylemesi için bol zamanı olduğunu hissetmelidir.
- Sözcükleri ve cümleleri kısa, konuşmayı net ve açık hale getirin.
- Eğer evde birden fazla dil kullanıyorsanız, birini iyice öğreninceye kadar diğerini öğrenmesini erteleyin.
- Basit hikayeler seçip, çocuk neredeyse ezbere bilinceye kadar tekrar tekrar okuyun. Bir süre sonra çocuğun da masala ya da hikayeye aktif katılımını sağlayın.
- Hikaye saatlerine ek olarak gün içinde beraber çarşıya gitmek, resim yapmak gibi çeşitli konuşma fırsatları yaratın. Yapıcı materyaller (boyama ve çizim kitapları, çeşitli tarzda oyuncaklar vb.) çocuğun düşünce ve hayal gücünü uyuracak ve bu sayede dil gelişimi daha iyi olacaktır.